

est, tam inficetum viris esse debet, quorum inertiam, pervicaciam, arrogantium, insipientiam, simulque dissidentiam cause et malignitatem animi id genus argumenti manifestat.

5º. Rousseau his utitur armis contra divinam Revelationem : Deus pater est universorum; ergo etiam universalis esse debet ejus Revelatio, quæ tamen paucissimis innotuit, quamvis ad salutem necessaria : Deus justissimus judex est; ergo condemnare non potest eos, qui Revelationem absque propria culpa ignorarunt. Hæc Rousseau cum suis commilitonibus surripuit ex JULIANO, Apostata, apud S. Cyrillum.

6º. VOLTAIRE, *Histoire générale*, c. 3. summopere extollit Sinenses, Indos et Quackeros; item Socratis, Platonis, Aristidis, Titi, Trajani, M. Aurelii et Juliani virtutes tanquam cœlorum regno dignas, et sanctissimorum hominum meritis pares; sed de Christo, de primis Christianis, ac de summis etiam Imperatoribus Christi cultoribus, Constantino M. et Carolo M. non nisi fanatica et barbara memorat. Sic quippe factionis Pelagianæ dux Julianus dudum desævit, gentilium virtutes prædicando ceu veras, nec exigua, nec infrequentes, quin, Augustino teste, meritorias vite æternæ; Catholicos omnes Manichæismi, et gravissimorum criminum Sacerdotium aequæ ac Imperium orthodoxum insimulando.

7º. Inconditus perstrepit clamor omnium Theistarum contra Revelationem de poenarum æternitate, ut quæ a recta ratione penitus abhorreat. Verum personuit hic strepitus a tuba stentorea gentilium Sophistarum et veterum Origenistarum, quorum rebellioni contra vocem et sententiam æterni Numinis pridem oppilavit os vindictæ antiquitas, nempe Justinus, Athenagoras, Cyrillus Hieros., Augustinus, Origenes super Cantica, Tertullianus, Theophilus Antioch., Lactantius.

§ III. COROLLARIA.

Vere ergo impii sunt et abominatione digni, quicumque Religionem Jesu Christi vel dictis vel scriptis lacerent, atque ex animis fidelium fidem tam evidenter divinam evellere conantur, nullo alio nisi fundamento, quam meritis sophismatis vanisque subtilitatibus ex paganorum ac hæreticorum veterum armamentario depromptis : fidem, cuius principia sunt insuperabilia, et omni ex parte certissima, ut ne unam quidem christianam veritatem simul omnes increduli (etsi sœpe provocati) in hunc diem potuerint demonstrare falsam : fidem, cui nullum omnino argumentum aut difficultatem hactenus opposuerint omnes increduli, quod non millies solutum fuerit ac refutatum a veteribus et recentioribus Apologetis : fidem, cuius professores, ex ipsa incredulorum confessione, nullum unquam periculum subeant, sive de præsenti, sive de futuro : fidem, cuius principia et præscripta secutum neminem unquam poeniteat; eum ab hominum memoria non sit exauditum, Christianum in extremo vite articulo suam Religionem abjurasse; certa vero experientia edocuerit, incredulos, alias spiritus fortes, hoc in agone non semel impietatis arma projecisse, vietasque veritati Christianæ manus dedisse. Hæc qui rite ponderat, mente captus sit, necessum est, ni vel securum se præstet a contagione hujus temporis, vel pestem jam haustum non illoco evomat.

DISSERTATIO XI.

IRRELIGIONIS THEISTICÆ VERÆ CAUSE, ET PRAESIDIA CONTRA ILLAM.

SECTIO I.

QUÆ NON SINT VERÆ CAUSÆ IRRELIGIONIS THEISTICÆ HODIEDUM
GRASSANTIS.

§ I. PRÆCOGNITA.

Exurgunt novi in dies CELSI et JULIANI, qui Jesu Christi divinitati palam obstrepunt, oraculorum de ipso editorum majestatem arrodat, miraculorum de ipso testantium veritatem explodunt, doctrinæ ejus veritatem ac sanctitatem sugillant, totique tam venerande Religioni excidium minitantur. Undenam hujus incendi tot myriadum SS. Martyrum cruore dudum extincti feralis flamma? Sunt, qui in suam matrem minus pii Ecclesiæ abusus: sunt, qui erga Theologos orthodoxos parum æqui lites scholasticas: sunt, qui tam imperite, quam maligne Philosophiam adeo eclecticam faces huic incendio subministrare volunt. Inutiles Scholarum rixas, aiunt, exceptit animorum exacerbatio, desperatio pacis, et frigidissimus indifferentismus. Abusus, qui Ecclesiam in dies deturpant magis, petra scandali sunt et offensio Theistarum ineluctabilis, nisi per Synodus generalem mox fiat omnium tum controversiarum suprema decisio, tum abusum extrema inter Catholicos abolitio. Tandem ingemiscunt boni omnes, quod novæ et eclecticæ Philosophiæ genuinus sit partus infelix Naturalismus. Has vero querelas cordati omnes orthodoxi commiseratione ac indignatione dignas esse censem in viris, qui Theistarum patroni, potius quam Ecclesiæ, quæ verae cause non sunt, Theistarum rebellionem adscribant; velut in hoc ingeniosi, ut S. Romanæ Ecclesiæ Magistræ ac Matri nostræ labem aliam ex alia afflicant, indeque ceu rugis et maculis plenam spernant Ecclesiam, uti Herodes Christum.

§ II. THEMATA.

II. *Abusus, si qui sunt inter Catholicos, non sunt vera causa Theistice irreligionis.*

PROBATIO. Esto, quod ipsi etiam Theistæ nihil minus se velle simulent, quam Religionem evertere; sed eam duntaxat ab anilibus fabulis, superstitionis ritibus et vitiis Ecclesiasticorum (hos enim ceu doctores salutis et rectores animarum cumprimis spectant calumniae incredulorum) liberare præsumant. At simulant, mentiuntur, cavillantur perfidi transfugæ, non ignari, quod abusus hominum sint, non Ecclesie aut Religionis, quæ illos nusquam probet, quin potius extirpare conetur; quod a quolibet sanæ ac probe mentis distinguendum sit inter quosdam excessus aut defectus Ecclesiasticorum, et inter vera dogmata ac saluberrima Ecclesie sancita ab universis fidelibus adimplenda. Simplicitatem, ignaviam, vesaniam, fraudes, avaritiam, luxum et tyrannidem proterve imponunt pastoribus et rectoribus fidelium? nempe paleas cibrant, ut triticum proculent, ac reipsa non intendunt aliud, quam ut per latus pastorum in gregis viscera grassentur, illisque percussis dispergantur oves et pereant. Enumerent impii, si possint, fere innumerabiles Pontifices, Episcopos ac præsides Ecclesiarum, inde ab ortu Christianæ Religionis doctissimos, sanctissimos, integerrimos, zelosissimos, quorum vel unus prævalet universo gregi pseudosophorum. Enumerent, si possint, tot myriades Sanctorum, Martyrum, Confessorum, Virginum in Ecclesia Christiano-Catholica, ad quorum eximiam sanctitatem etiam miraculis præfulgentem fucatae ac steriles infidelium atque incredulorum virtutes umbra, fumus, nihil sunt.

Non igitur castissimæ fidei, que summam puritatem sanctitatemque inspirat, imputandi sunt abusus aut vitia quorumdam fidelium, quos omnes uti sanctos esse voluit Auctor fidei, ita et liberos, ut esset tam merito locus, quam demerito. Quanquam eos, qui sanctæ fidei pravis moribus contradicunt, vix dignos censem nominem Christiano ex effatis Apostolicis ad Rom. II. 23. *qui in lege gloriari, per prævaricationem legis Deum inhonoras; nomen enim Dei per vos blasphematur inter gentes : Joann. II. 4. qui dicit, se nosse eum (Jesum Christum justum) et mandata ejus non custodit, mendax est, et in hoc veritas non est. Item 1. Petri II. 41.*

II. *Discordia Catholicorum nequicquam juvant Theistarum perfidiam.*

PROBATIO. Lites sunt inter Catholicos; et ubi non? at Scholarum duntaxat discordia sunt, non circa dogmata aut fidei morumve principia; sed circa profundiores difficilioresque quæstiones, in quibus nec sacer textus claret, silent aut discrepant Patres, nec docet Ecclesia; quas proin nec audent contemnere, nec necesse habent adstruere Scholæ Catholicorum. Mirum, quod cum major non sit dissensio, quam inter incredulos (a quibus sicut veritas, ita pax omnis et concordia distant longissime) hæc aut ipsi aut eorum ad vocati objicere ausint orthodoxis; non ignari, quod nec Sedi Apostolice,

nec Ecclesiæ Conciliis visum sit hactenus, omnes Scholarum lites ultimate dirimi aut posse, aut debere; non ignari, quod ubi Doctorum et Scholarum dicta et scripta (sciente nec reclamante Ecclesia) inter se discrepant, omnium animi in id concordent, ut solerti hac discussione decisionis dogmaticæ materies præparetur, et veritas elucescat magis, tandem universis fidelibus proponenda; non ignari, quod appellatio sive a judicio dogmatico Sedis Apostolice, sive a sensu Ecclesiæ dispersæ, ad congregatam in Concilio frivola sit, perniciosa, et omni jure nulla; imo quod Concilium generale adversus mala quotidie emergentia non sit medium aut decens divinam providentiam, aut infirmatit humanæ congruum, aut satis accommodum afflictis Ecclesiæ rebus; hodie vero omnium minime necessarium, eo quod contra Appellantæ facta dudum sit decisio, universæ Ecclesiæ assensu comprobata; non ignari, quod sicut hæreses fere omnes non tam ex ignorantia aut Scholarum discordia, sed ex pravis affectibus, qua superbia et animi tumentis elatione, qua odio et contemptu legitimi Magistratus, ita ex iisdem putidis fontibus irreligionis impietas promanaverint; optime demum gnari, quod pessime aut Doctorum dissensiones, aut bella quædam intestina ipsi doctrinæ adscribantur, quam si Christiani omnes exacte servarent; quemadmodum primos inter fideles, omnium *cor unum* foret, *et anima una.*

Si qua aliunde subintrat dissensio inter fideles; eam quidem prædictit Apostolus Act. XX. 29. et 1. Corinth. XI. 9. Attamen pacem ac unitatem iterato inculcat ad Philipp. II. 2. et ad Ephes. IV. 13.; id quod Theistarum Coryphaeus in libro, *Traité sur la Tolérance*, ipse asseverat. Imo si persecutio exoritur inter fideles a fidelibus, inimicus homo hoc fecit, non Christi Religio, unitatis, pacis et charitatis studiosissima; quæ adeo illam non probat, ut patientiam interim commendet, et persecutoribus arma justitiae exhibeat, queis divinus Auctor veræ Religionis Ecclesiam adversus immorigeros filios obarmavit.

III. *Philosophia eclectica impietatis Theistice minime rea est.*

PROBATIO. Recentior Philosophia portam aperuit Naturalismo: quæ injuria pro summis ingenii; quæ ingratitudo pro immensis sumptibus ac studiis; quæ inscitia et vesania malevolorum? nonne discernere oportuit inter illos Philosophastros, qui sine ratione solam rationem adorant, ut quæ dictat Revelatio supra rationem, contra rationem contemnant; qui sine principiis arcana et dictamina nature curiosius explorant, ut quæ naturam superant, principia superna projiciant? Atque inter Philosophos vere eclecticos, qui de omnibus ex fecundissima æque ac cultissima hodierna mentis, sensum et morum Philosophia optima seligunt; et dum per Mathematicam et Physicam summa atque ima rimantur altius profundiusque; in Ethica uti et in Psychologia et Physio-Theologia de Deo, de Religione, de jure naturæ, de virtute, de anima, de officiis, fine et felicitate hominis veriora et saniora suggerunt principia, contra Atheistarum, Theistarum et Machiavellistarum molimina tyrones philosophos præmuniunt, nec non Theologiæ ac Jurisprudentiæ elementis prævie imbunt, omne ferunt punctum; illius probe memores: qui non capis mysteria gratiæ, an intelligis mysteria naturæ?

§ III. COROLLARIA.

Sane hoc Theistarum perfugium aut patrocinium ex abusibus et discordiis Catholicorum non absimile videtur illorum consilio, qui, nescio quæ schismatica, summæ Sedi totique Hierarchia Ecclesiasticae injuriosa ac perniciosa principia spargunt in publicum, ut hac ratione sentire unum omnes faciant. Nam sicut infaustis hisce pacificatoribus ipsi heterodoxi reclamant, hanc neutiquam unionis tam arduæ viam esse, nisi prius in substantialibus, ut vocant, articulis consensio utrinque stabiatur; ita suis Theistæ patronis has dicent gratias; quid juvat immensis sumptibus cogere conventum orbis ad tollendos abusus, et ad finiendas lites per decretorium Ecclesiae judicium; cum quod sit aliqua Christi Ecclesia, aliqua Christi Religio, aliquis Christi in terris Vicarius, aliquis aut Magistratus Ecclesiasticus, aut cœtus fidelium divina ordinatione constitutus; nobis nonnisi hominum superstitionis somnia sint, atque deliria? Doceant ergo potius illi Ecclesiae Reformatores sua morum integritate, virtutum exemplis, vitaque sanctitate incredulos; et discant increduli præjudicia depellere, superbie modum ponere, domare affectiones, vitia extirpare; ceteri demum fideles debitum muniantur presidiis; et veræ Religionis non alii erunt, ac universi orbis termini.

SECTIO II.

QUÆ SINT VERÆ CAUSÆ IRRELIGIONIS THEISTICÆ HODIEDUM DEBACCHANTIS?

§ I. PRÆCOGNITA.

Theismus Socinianismi et Jansenismi æque, ac uterque Lutheranæ et Calvinianæ defectionis esse partus, multis videtur. Erat FAUSTUS SOCINUS natus Siena anno 1539. ibidem humanioribus et philosophicis disciplinis leviter tinctus, Basileæ per triennium ad Theologiam animum applicuit; inde suos errores per Germaniam, Transylvaniam et Helvetiam circumulit, imo per Italiam, sed caute ac subtimide. Non tam a judicii et doctrinæ vi, quam a genii et ingenii vafriticæ celebris, Tolerantismo viam aperuit. Inde factum, ut Grotium adeo (cujus scripta Sociniano toxico undique infecta deprehendit Illustr. Bossuetus) in suas partes traheret, simulque illos omnes, qui ex heterodoxis, cum Scripturam sacram nec suimet interpretem clarissimam, nec judicem omnium controversiarum fidei certissimam facile agnoscerent, Ecclesiam vero audire Magistrum nollent, ad Socinianam omnium sectarum tolerantiam deflexerunt.

SECTIO II. QUÆ SINT VERÆ CAUSÆ IRRELIGIONIS.

Quis fuerit JANSENIUS, quinam dicantur Janseniani, quæ horum sint ac fuerint consilia, satis decantatum ex tot Bullis Pontificum, Regum decretis, Episcoporum mandatis, Conciliorum sanctis, et doctrina Scholarum. An et qua ratione eorum sistema et factio faveat Theismo adversus Christianismum, hic disquirendum est. PSEUDOPHILOSOPHOS nemo non novit, nisi qui putidos fontes impietatis ignorat; libros intelligo falsissimis et spurcissimis contra honestatem veramque Religionem principiis refertos, quos sine fine et sine fronte profundunt Naturales Philosophastri; et in quibus intemperans affectuum licentia, indomita concupiscentiarum ferocia, et impunitis vitiorum omnium ingurgitatio, ceu veræ Theismi ac Theisticae tum impietatis tum irreligionis causæ, ejusdemque illicia et fomenta et incrementa sat clare dignoscuntur.

§ II. THEMATA.

I. *Socinianismus inter heterodoxos in dies magis invalescens Theismi*
verior causa est.

PROBATIO. Sociniani verius increduli quam heterodoxi ipsa Religionis Christiana fundamenta evertunt; sed ne Christiano nomine prorsus indigni censeantur, doctrinam Christi moralē suam esse doctrinam profitentur. Docet nempe FAUSTUS SOCINUS, solum Patrem vere ac proprie Deum esse, non item Christum, non item Spiritum sanctum; quorum ille duntaxat homo fuerit peculiaribus donis ornatus, hic vero quædam virtus et efficacia sit. Negat uti peccatum originis, ita necessitatem baptismi, sine quo per solam divini nominis professionem publicam obtineri contendit peccatorum remissionem. Sacramentis adimit vim omnem et efficaciam. Inferni penas negat esse æternas, et impios una cum diabolis annihilatumiri asseverat. Demum ut omnem Revelationem reipsa pessumdet, Scripturas divinas subdit criterio rationis humanæ, quæ sola sit illarum interpres et judex. Qui vero doctrina morum Christiana consistat suffossis ejusdem præcipuis fundamentis, quæ sunt dogmata fidei Christianæ? Inde est, quod Sociniani moralē quoque doctrinam Christi, addendo ac detrahendo quod libet, eosque mutilent, deturpent ac corrumpant, dum naturæ corruptæ ex voto sit accommoda, et gentilem philosophum deceat magis, quam divinum Legislatorem.

Igitur Socinus et ejus assecræ sunt, qui denegata Christi divinitate, exterminata utriusque foederis analogia, abnegatis fidei Christianæ placitis, moralī doctrina Christi detorta ad Naturalismum, imo ad Paganismum et Mahometismum, sicut Theistarum prodromi et antesignani; ita bacchantis in Christum rebellionis incentores sunt, quorum infausta propago quam sit metuenda Europæ Christianæ, ipsi Protestantes inter lamenta exponunt.

Vide Libros Socini de Religionis Christ. institutione, de Prælectionibus Theolog. c. 4. de usu et fine Coenæ Domini, Synopsis Justificationis et Disputationem de Baptismo, atque explicationem Locorum S. Scripturæ.

II. Jansenismus, uti Socinianismo, ita Theismo maxime affinis jure dicitur.

PROBATIO. SANCYRANUS et ejus gregales sunt illæ Socinianorum auxiliares copiæ, ad Theismum et fors Atheismum, si minus aperte, magis tamen callide ac perfide Christianismo surrogandum; nimirum juxta primevum factionis suæ institutum, quod tum ex authenticis monumentis, tum ex sequelis in dies luculentioribus comprobatur. Age enim, quid est vera Christi Ecclesia? respondet SANCYRANUS Theolog. famili. lect. VI. «Ecclesia est societas eorum, qui serviant Deo in lumine et professione veræ fidei, atque unione charitatis». Digna sane pessimis artibus notio, cui nec Theistæ, minus vero alii Novatores aut Sectarri refragentur: nam quod sit serviendum Deo; hoc Theistæ non negant: quod serviendum unione charitatis, hoc est, quod Deus sit diligendus; neque hoc abnuunt Theistæ: quod serviendum in lumine et professione veræ fidei; et hoc Theistis favet ad sensum SANCYRANI, cui non nisi unus Deus est objectum veræ fidei.

Quid porro consilii apud SANCYRANUM, ut fidem mysteriorum nostrorum redderet fallacem ac inutilem, ipsumque Evangelium abrogaret, quin res adverteretur? Scribendos curavit libros; unum, qui doctos depravaret; alium, qui nobiles feminas inescaret; alium, qui plebem corrumperet; denique alium ad pervertendos homines vite perfectioris. Primum JANSENIO demandatum, ut magna calliditate ac vafricie sapientes et doctos erroneis de gratia placitis imbueret; alterum scripta ARNALDI; tertium FAYDOVII catechismus; postremum liber GERBERONII, et QUESNELLI reflexiones seu observationes Morales in Novum Testamentum exequabantur. Horum omnium testes sunt geminæ epistolæ Jansenii ad Sancyranum, que in illarum collectione continent se ordine consequuntur; testes sunt prope omnes litteræ, quas ab exeunte anno 1624, usque ad suum obitum scripsit Jansenius ad Sancyranum de suo Pilmot, de Lite sua, de Sacro Negotio, quies nominibus suum Librum designabat; testes litteræ et scripta omnia, quæ LUDOVICUS XIV. submisit Patribus Collegii Ludovicæ, postquam jussu Regis Sanctimonialium de Portu Regio ædes subito interceptæ, earumque conventus fuit dissipatus. Numquid autem Janseniani rigorem præferunt, ut nequidem secundum opinionem probabilissimam operari licitum velint? at mordicus tuentur damnatam illam Jansenii primam propositionem: «Aliqua præcepta Dei hominibus justis etiam volentibus et conantibus secundum præsentes, quas habent vires, sunt impossibilia; deest quoque illis gratia, qua possibilia fiant?» quæ si vera sit, quis non intelligit, nihil tam fœdum committi impune et sine reatu posse ob defectum gratiæ et potentiae?

His adde errores ex libris Jansenii et Jansenianorum plenis modiis colligendos; ubi videlicet universo generi humano laudum omnium fundatum, libertatem adjudicant; ceu novi de schola tyranni, qui homines vere liberos miseræ servituti subdant, et in vincula conjicant: ubi Deum asserunt, legem antiqui fœderis ea mente tulisse, ut Judæi peccata peccatis aggererent, salutisque aditu ceu muro interposito prohiberent; imo Vetus Testamentum magnæ Comœdiæ ausint comparare: ubi non raro et summopere quidem commendant mores, virtutes, actusque heroicis gentilium: ubi Deum exhibent crudelem, seu imponentem homini præcepta exequi haud

possit, utpote auxilio gratiæ necessario destitutus; non exequentem autem æternis cruciatibus plectat; quique homines priusquam præsciat male acturos, sponte sua æternum reprobat, crimen antevertente supplicio; perinde ac si non reorum poena judex, sed tortor hominum cruciatu gauderet: ubi pernegando, Deum carni et cruci pro universorum salute adhaesisse, nituntur eripere Deo constantem omnibus seculis misericordiæ famam, Christo absolutam numeris omnibus victoriæ, et hominibus spem vitæ æternæ, vitalemque gratiam. Si JANSENIO credimus, maxima pars hominum Christo liberatori nihil debet, cum pro ea liberanda non venerit; et lumine fidei tota vita carentibus, quorum ingens in toto orbe est et fuit numerus, nullam gratiam promeruerit; neque magis pro salute reproborum sanguinem fuderit aut oraverit, quam pro salute ipsius diaboli. Et quis ambigat, hæc fuisse ova, a quibus suos Theistæ pullos excluderent?

III. Pseudophilosophia est certissima causa Theisticæ irreligionis.

PROBATIO. Pseudophilosophia est, quæ HOBESII, Schafftesburii, Mandevillii, Lametrii, Rousseauvii, Voltairei, Labeaumelli, Tindalii, et horum similium de Criteriis veri, de Principiis juris naturæ, de Regula moralitatis, de Educatione juventutis, de systemate Religionis ac felicitatis inaudita, absoma, spuria ingerit principia; quæ præter pestilentem opinionum novitatem infrunitam sentiendi vivendique licentiam orbi propinat; quæ audacia incredibili, ad fucum rebas etiam pessimis illinendum, sumum commodare nomen cogit Philosophiam; et de qua demum JOANNES WILLMOT Anglus et Comes Roffensis, ab impiorum castris nuper transgressus ad Christum, palam confitetur: «stulta ista et absurdâ philosophia, qua hodie tam vehementer incantatus est mundus; hæc est, quæ me perdidit, magnumque numerum meliorum nationis ingeniorum.»

Nec mirum, si vel delibile lubeat dogmata Pseudosophorum: LAMETRIUS ad machinæ sortem dejicit hominem: ROUSSEAU infra bestias homines deprimit: HELVETIO unice vera delectatio est orta ex sensibus, cui consonat Bollingbrockius; itidem ROUSSEAU ipse sibi homo ultimus finis est, et sua suprema felicitas; SCHAFFTESBURIO jocis et satyris veritas exploranda est; HUTCHESONIO et HUMIO moralis, nescio quæ perceptio pro regula moralitatis est, fere sicut Schmausio jus naturæ nihil est aliud, quam jus vivendi secundum instinctus naturales (haud monstrorum minus, quam illud Caligulae: omnia mihi licent): DOVEUS conscientiam adeo negat et legem et lumen naturæ: MANDEVILLIUS vitia ad felicitatem reipublicæ conducere somniat: LABEAUMELLUS judicio pueri subjugat veritatem Religionis: MONTESQUIEU climati attemperat quamcumque Religionem. Demum, ne infinitus sit numerus insulsitatum atque absurditatum, SENESIUS pro recta juventutis institutione vult juvenes a parentibus ac præceptoribus objici periculis etiam manifestis, ut ab intuitu turpitudinis in vitio ad pulchritudinem in virtute magis allificantur.

Quid vero juventæ pestilientius, injuriosius Deo, et ordinato amori præjudicium magis? hic nempe dictat, ut omnia a nobis scandala et pericula præsertim graviora propulsemus. Quæ temeritas, Dei auxilium (quod uni-

cum in vehementiori tentatione perfugium esse, Plato, Seleucus, Arrianus, aliique veteres ex ipsa naturali ratione perspexerant) deposcere prorsus insolitum, ut velut miraculo a casu immunem prestat, in quem lubens temetipsum præcipitas? Numquid exempla trahunt, et juvenes eo fortius, quo sunt affectu in malum proniores, minus experti, rationis neandum elimatæ, ex ætatis vigore vehementiores, et freni sèpius impatiens? Hinc nitide SENECA: «serpunt enim vitia et in proximum quenque transiliunt, et contactu nocent; itaque ut in pestilentia curaudum est, ne corruptis jam corporibus et morbo flagrantibus assideamus, quia pericula trahemus, afflatusque ipso laborabimus. »

De his copiose ac erudite disserentem vide P. ANTON. SCHMITT S. J. in suis Meditationibus Philosophicis Heidelbergæ editis, anno 1768. Quo in opere demonstrat, quod passim eo colliment studia Pseudosophorum, ut fucatis placitis suis ævi nostri genio inserviant, quo honestatis virtutisque reliquias paulatim omnes exterminent. Habemus adeo ROUSSEAVIUM fatentem reum, quod scientiarum redintegratio, et præprimis Typographorum copia plus hodie obsint bonis moribus et Religioni Christianæ, quam prosint; id quod comprobat exemplis antiquitatibus, quo scientiis et artibus florentioris, eo a moribus et improbitate deterioris.

§ III. COROLLARIA:

Itaque si ad prædictos tres fontes irreligionis aliae itidem causæ addantur; sive quæ sunt intra nos, videlicet, ex parte intellectus infirmitas, anteoccipatio, præsidentia et pertinacia; ex parte voluntatis vitæ licentia, impunitas delictorum, legum contemptus, odium cuiusvis magistratus, cordis pervicia atque obstinatio. Sive quæ sunt extra nos, nimirus educatio, assuetudo, sors bona et mala, abusus rerum etiam sacerrimarum, pruritus legendi libros utut omni jure prohibitos, et tum Socinianismi, tum Jansenismi, tum Pseudophilosophiæ veneno turgentibus... quid mirum, si cordis depravatio, morum corruptio, fidei naufragium, ac demum impietas et irreligio invalescant? Atque idcirco ipsi æquiores Protestantici Socinianismo, Galli Catholici omnes Jansenismo, et saniores etiam Angli Pseudophilosophiæ suis in terris fere dominant fortissime resistunt.

SECTIO III.

DE MEDIIS ET PRÆSIDIIS CONTRA IRRELIGIONEM THEISTICAM.

§ I. PRÆCOGNITA.

Nullis sat lacrymis deploranda temeritas est ac obstinatio; quod hodie tam multi fidem et salutem, res summi momenti, tam male prodigant; ubi vel utramque discrimini irreligionis Theisticae ex Theistarum et librorum theisticorum liberrimo usu inconsideratissime objiciunt; vel toto jam pectore haustam impietatem ac irreligionem tenacissime tenendo ac tuendo, et se et alios æternum præcipitent. Nonne enim complures præserlim juvenes (apud quos deficit vel institutio vere Christiana, vel cura parentum et moderatorum vigilancia) æstu juvenili quaquaversum abrepti, legunt primum curiosi, et lingunt et lambunt omnia, quæ ab exteris emporiis advehuntur, ut ex audacissimis versipellium ludionum scriptis addiscant dicacitatem et ferociam adversus Ecclesiam et Ecclesiasticos; tum superbi cariosas ex Anglia, Gallia, Hollandia et Saxonia merces exponunt cum supercilie contra pedanticam, ut aiunt, Christianorum simplicitatem; demum scelesti haustam ex incredulorum facibus pestem in alios eructant? Nonne horum dictiorum et exemplis illecti alii eodem se toxicò inebriant; eodem modo sacra omnia spernunt, quia ab aliis sperti vident; eodem modo se tutos reputant, quamvis omnia jura divina et humana violent, quia ab aliis hæc fieri impune sciunt; eodem modo desæviunt in sanctissimam fidem; eodem modo in propriam et alienam salutem debacchantur, quia ab aliis non sine fama fortis spiritus audacissime ac perniciosissime ea perpetrantur?

Paterne monet supremum Caput Ecclesiae, tum CLEMENS XIII, tum CLEMENTS XIV; hortatur et comminatur supremum Caput Imperii JOSEPHUS II, et ad religiosissimi Cæsaris exemplum summi quique Princes obnituntur; Præsules Ecclesiasticæ suas geminant vigilias, et curas intendunt omnes. Nec tamen desistit incredulus orbis, in dies ruere in deterius. Addam nihilominus et ego ad illa Sedis Apostolice, Cæsareæ majestatis et vigilantissimorum Præsulum sancta, ceu totidem antidota saluberrima æque ac efficacissima; media pro ejuranda irreligione, et ad præcavendam præsidia, quo sit magis inexcusabilis omnis incredulus.

§ II. MEDIA.

I. Ad ejurandam irreligionem Theisticam, inquirat incredulus in veram Religionem, ex qua pendet salus; et quam lex et amor naturalis dictant esse inquirendam. Sed interroget seipsum, utrum per hanc disquisitionem unice